

**MAVZU: SHAXSLARARO MUOMALANING
SHAXS TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI**

*Xalqaro innovatsion universiteti
Pedagogika fakulteti 60110100-Pedagogika
va psixologiya bakalavr ta’lim yo’nalishi
talabasi Oqboyeva Mahliyo*

Annotatsiya

Mazkur maqolada shaxslararo muomalaning inson shaxs sifatida shakllanishi va taraqqiyotidagi o‘rni ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shaxs rivojlanishida muloqotning psixologik, pedagogik va ijtimoiy ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, insonning jamiyatga moslashuvi, dunyoqarashi, ma’naviy kamoloti hamda kommunikativ kompetensiyalarining shakllanishida shaxslararo muomalaning ta’siri ochib berilgan. Tadqiqot natijasida samarali muomala va sog‘lom kommunikativ muhit shaxs taraqqiyotining muhim omillaridan biri ekanligi aniqlangan.

Kalit so‘zlar: Shaxs, muomala, shaxslararo munosabat, kommunikatsiya, ijtimoiylashuv, psixologik rivojlanish, muloqot madaniyati, ma’naviy tarbiya, shaxs taraqqiyoti, kommunikativ kompetensiya.

Kirish

Inson jamiyatda yashar ekan, u doimo boshqa insonlar bilan muloqot va munosabat jarayonida bo‘ladi. Shaxsning shakllanishi, uning dunyoqarashi, xulq-atvori va ma’naviy kamoloti ko‘p jihatdan atrofdagi insonlar bilan olib boradigan muomalasiga bog‘liqdir. Shu sababli shaxslararo muomala inson taraqqiyotining eng muhim ijtimoiy-psixologik omillaridan biri hisoblanadi.

Muomala insonning fikr almashishi, hissiyotlarini ifoda etishi, tajriba o‘rganishi hamda ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, ta’lim va tarbiya jarayonida muloqotning o‘rni beqiyosdir. Chunki insonning intellektual va ma’naviy rivojlanishi avvalo kommunikativ faoliyat orqali yuzaga chiqadi.

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlanayotgan davrda shaxslararo muomala yanada murakkab ijtimoiy hodisaga aylanmoqda. Virtual kommunikatsiyaning kengayishi insonlar o‘rtasidagi munosabatlarning mazmuni va shakliga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu bois shaxslararo muomalaning shaxs taraqqiyotidagi o‘rnini ilmiy asosda o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi shaxslararo muomalaning shaxs taraqqiyotiga ko‘rsatadigan psixologik va ijtimoiy ta’sirini tahlil qilish hamda samarali muloqotning inson kamolotidagi ahamiyatini yoritishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili

Shaxslararo muomala masalasi psixologiya, pedagogika va sotsiologiya fanlarida keng tadqiq etilgan. Psixolog olimlar insonning ruhiy rivojlanishida muloqotning muhim o‘rin tutishini ta’kidlaydilar. Ularning fikriga ko‘ra, insonning xarakteri, hissiy holati va kommunikativ qobiliyatlari muomala jarayonida shakllanadi.

Pedagogik tadqiqotlarda esa ta’lim jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi muomalaga bog‘liqligi qayd etiladi. Samimiy va demokratik muloqot o‘quvchilarning faolligini oshiradi, mustaqil fikrlashini rivojlantiradi hamda ijodiy tafakkurning shakllanishiga yordam beradi.

Sotsiologik yondashuvlarda shaxslararo muomala ijtimoiylashuvning asosiy vositalaridan biri sifatida talqin qilinadi. Inson jamiyatdagi ijtimoiy me’yorlar, qadriyatlar va axloqiy tamoyillarni muomala jarayonida o‘zlashtiradi.

Zamonaviy psixologik tadqiqotlarda kommunikativ kompetensiya shaxs muvaffaqiyatining muhim omillaridan biri sifatida baholanmoqda. Insonning boshqalar bilan samarali muloqot qila olishi uning kasbiy faoliyati, ijtimoiy mavqei va ruhiy barqarorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda kuzatish, ilmiy tahlil, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Shaxslararo muomalaning shaxs taraqqiyotiga ta’siri psixologik va pedagogik manbalar asosida o‘rganildi. Shuningdek, kommunikativ munosabatlarning insonning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga ko‘rsatadigan ta’siri nazariy jihatdan tahlil qilindi.

Asosiy qism: Shaxs taraqqiyotida muomalaning psixologik ahamiyati

Shaxslararo muomala insonning psixologik rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Inson o‘z hissiyotlari, fikrlari va ichki kechinmalarini muomala orqali ifoda etadi. Muloqot jarayonida inson boshqalarning munosabatini his qiladi va shu asosda o‘zini baholash qobiliyatini shakllantiradi.

Ayniqsa, bolalik davrida muomala shaxs shakllanishining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bola ota-ona, o‘qituvchi va tengdoshlari bilan bo‘ladigan munosabatlar orqali jamiyat qoidalarini o‘rganadi. Agar bolaga nisbatan ijobiy va qo‘llab-quvvatlovchi munosabat mavjud bo‘lsa, unda o‘ziga ishonch, mustaqil fikrlash va ijtimoiy faollik rivojlanadi.

Aksincha, qo‘pollik, befarqlik yoki salbiy munosabat bolaning ruhiy holatiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Natijada unda tortinchoqlik, agressivlik yoki ijtimoiy moslashuv muammolari yuzaga keladi.

Muomala va ijtimoiylashuv jarayoni

Shaxsning jamiyatga moslashuvi, ya'ni ijtimoiylashuvi muomala orqali amalga oshadi. Inson turli ijtimoiy guruhlar bilan munosabatga kirishish orqali jamiyatdagi me'yor va qadriyatlarni o'zlashtiradi.

Oiladagi muloqot madaniyati bolaning kelajakdagi kommunikativ xulqiga katta ta'sir ko'rsatadi. O'zaro hurmat va samimiylik hukm surgan oilalarda voyaga yetgan shaxslar odatda ijtimoiy faol va kommunikativ jihatdan rivojlangan bo'ladilar.

Ta'lim muassasalaridagi muomala ham shaxs taraqqiyotida muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi sog'lom kommunikativ muhit ta'lim samaradorligini oshiradi. Demokratik va hamkorlikka asoslangan muloqot o'quvchilarning ijodiy fikrlashi hamda erkin fikr bildirishiga imkon yaratadi.

Kommunikativ kompetensiyaning shakllanishi

Zamonaviy jamiyatda kommunikativ kompetensiya inson muvaffaqiyatining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Insonning o'z fikrini aniq va ravon ifoda eta olishi, boshqalarni tinglash madaniyatiga ega bo'lishi hamda nizolarni tinch yo'l bilan hal qila olishi muhim kommunikativ ko'nikmalardandir.

Shaxslararo muomala jarayonida inson:

- tinglash madaniyatini;
- fikr almashish ko'nikmalarini;
- hissiy boshqaruvni;
- muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishni;
- jamoada ishlash malakasini egallaydi.

Mazkur kompetensiyalar nafaqat shaxsning kundalik hayotida, balki kasbiy faoliyatida ham katta ahamiyatga ega.

Virtual muloqot va zamonaviy kommunikatsiya

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi shaxslararo muomala shakllariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar va virtual platformalar insonlar o'rtasidagi kommunikatsiya imkoniyatlarini kengaytirdi. Biroq virtual muloqotning ortishi ayrim hollarda jonli muomalaning kamayishiga sabab bo'lmoqda.

Jonli muloqot insonning hissiy holatini chuqurroq anglash imkonini beradi. Mimika, ovoz ohangi va emotsional holat kabi omillar virtual kommunikatsiyada to'liq namoyon bo'lmasligi mumkin. Shu sababli zamonaviy jamiyatda real va virtual muomala o'rtasidagi muvozanatni saqlash muhim hisoblanadi.

Muomala madaniyatining ma'naviy ahamiyati

Muomala insonning ma'naviy madaniyatini aks ettiruvchi muhim mezonlardan biridir. Xushmuomalalik, odob, hurmat va bag'rikenglik kabi sifatlar sog'lom ijtimoiy munosabatlarning asosini tashkil etadi.

Sharq mutafakkirlari ham muomala madaniyatiga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning fikricha, insonning komilligi avvalo uning boshqalar bilan bo'ladigan

munosabatida namoyon bo‘ladi. Shu bois yosh avlodni muomala madaniyati ruhida tarbiyalash jamiyat taraqqiyoti uchun muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Natijalar va muhokama

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, shaxslararo muomala insonning psixologik, ma’naviy va ijtimoiy rivojlanishida hal qiluvchi omillardan biridir. Samarali muloqot insonda o‘ziga ishonch, mustaqil fikrlash va kommunikativ faollikni shakllantiradi.

Shuningdek, sog‘lom kommunikativ muhit insonning ruhiy barqarorligini ta’minlashda muhim rol o‘ynaydi. Oilada, ta’lim muassasalarida va jamiyatda ijobiy muomala madaniyatining mavjudligi shaxs taraqqiyotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Demak, shaxsning barkamol rivojlanishi ko‘p jihatdan uning kommunikativ munosabatlari va muomala madaniyatiga bog‘liqdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, shaxslararo muomala shaxs taraqqiyotining muhim ijtimoiy-psixologik omili hisoblanadi. Insonning dunyoqarashi, ma’naviy qadriyatlari, ruhiy holati va kommunikativ kompetensiyasi muomala jarayonida shakllanadi. Samarali va madaniyatli muloqot insonning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi, sog‘lom ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishi hamda ma’naviy barkamollikka erishishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli yosh avlodni muomala madaniyati ruhida tarbiyalash zamonaviy ta’lim va tarbiyaning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G‘oziyev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2019.
2. Karimova V. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: Fan, 2020.
3. Mavlonova R. Pedagogika. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Davletshin M. Pedagogik psixologiya asoslari. – Toshkent, 2018.
5. To‘xtaxodjayeva M. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent, 2020.